

22.7.2019  
EOAK 2359/2019

**Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen**

**Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty**

## **PERUSTOIMEENTULOTUKI JA ULOSMITTAUS SEKÄ KELAN OHJEISTUS**

### **1 KANTELU**

Kantelija arvosteli Kelan menettelyä toimeentulotukea koskevassa asiassa. Kantelukirjoituksesta ilmeni, ettei hänen menoinaan (tulojen vähennyksenä) oltu hyväksytty eläkkeeseen kohdistuvaa ulosottoa sen johdosta, että Kelan päätöksen mukaan ulosotto perustui rikosoikeudelliseen saatavaan.

### **2 SELVITYS**

Kela antoi selvitystä (liitteenä).

### **3 RATKAISU**

#### **3.1 Toimeentulotuen määräytyminen**

Toimeentulotukilain 6 §:n mukaan toimeentulotuen määrä on toimeentulotukilain mukaan määriteltyjen menojen sekä henkilön käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus.

Toimeentulotukea määrättäessä oleellista on arvioida henkilön tai perheen tosiasiasa käytettävissä olevia tuloja. Mikäli toimeentulotuen hakijalla ei ole mahdollisuutta määrätä tuloistaan ja päätösvalta niiden käytöstä on muulla taholla esimerkiksi viranomaisella, eivät ne ole enää hakijan ”käytettävissä” siten, kuin toimeentulotukilaissa säädetään.

Korkein hallinto-oikeus on eräässä ratkaisussaan (KHO 3.4.2001 / T 674) todennut, että ”eläkkeestä tai palkasta ulosmitattava osuus on tulon osa, johon saajalla ei ole määräämisvaltaa. Henkilö ei tältä osin itse voi päättää, maksaako hän velkansa vai pitääkö huolta itsestään jättämällä velat maksamatta.” Korkein hallinto-oikeus totesi vielä, että ulosmitatun tulon käsittelyä toimeentulotukea määrättäessä ei voida ratkaista sillä perusteella, onko ulosmittaus aikanaan aiheutunut toimeentulotukeen oikeuttavista menoista.

Annoin 28.7.2017 apulaisoikeusasiamiehen sijaisena päätöksen (EOAK/3300/2017), jossa käsittelin Kelan ohjeistusta rikosperusteisen ulosoton huomiotta jättämisen osalta.

Kela on antamassaan selvityksessään todennut, että Kela on muuttanut omia ohjeitaan 1.4.2019 alkaen, jonka mukaan myös rikosperusteinen ulosotto otetaan huomioon toimeentulotukea määrättäessä. Kelan

---

selvityksen mukaan asiassa on ohjeistettu toimeentulotukihakemusten käsittelijöitä.

Kela on selvityksessä myös ilmoittanut, että kantelijalle tehty päätös on tehty voimassa olleen etuusohjeen vastaisella tavalla. Kantelijalle tehtyä päätöstä on sittemmin tarkistettu tältä osin mielestäni asiamukaisella tavalla.

Kirjoitus ei anna aihetta puoleltani enää muuhun kuin että kiinnitän Kelan huomiota sen erityiseen velvollisuuteen varmistaa, että Kelan ohjeet ovat sen käsittelijöiden tiedossa ja että Kelassa voidaan tehdä päätökset siten kuin toimeentulotukilaissa nimenomaisesti säädetään. Tässä tapauksessa virheet toimeentulotukipäätöksessä olisivat mitä ilmeisimmin jääneet havaitsematta, ellei asiasta olisi kanneltu ja ellen olisi tämän takia pyytänyt selvitystä Kelasta. Korostan, että asiakkaan oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että Kelan etuuskäsittelijät voivat luottaa ohjeiden lainmukaisuuteen ja että ne ovat myös heidän tiedossaan.

Kuten edellä totesin, kiinnitin aikaisemmassa ratkaisussani jo vuonna 2017 Kelan huomiota ulosoton vaikutukseen toimeentulotukea määrättäessä ja saatoin Kelan tietoon myös korkeimman hallinto-oikeuden asiaa koskevan ratkaisun. Tästä huolimatta Kela on muuttanut ohjeitaan vasta huhtikuussa 2019. Tämän takia kiinnitän Kelan vakavaa huomiota myös siihen, että sen tulee välittömästi ryhtyä ohjeittensa ja menettelynsä arvioimiseen ja tarvittaessa niiden korjaamiseen silloin, kun tuomioistuimen päätökset tai ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisut antavat siihen aihetta.

Lähetän tästä päätöksestäni tiedon Kelaan.

Apulaisoikeusasiamies

Pasi Pölönen

Esittelijäneuvos

Tapio Rätty